

ZGODNJA DANICA.

KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za 1/2 leta 3 krone, za 1/4 leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LV.

V Ljubljani, 20. junija 1902.

List 25.

Iskrice.

1. Človekov namen.

Ko se človek pameti zaveda, potrebno je pred vsim, da ve, čemu je na svetu, kaj je njegov smoter ali namen. Kajti od tega zadnjega namena je vse drugo zavisno, vse delovanje in nehanje človekovo. Treba je, da je človeku njegov namen jasen, določen, sicer je kakor trs na vodi, ki se nagiba zdaj na to stran, zdaj na ono stran, a naposled omaga in pade v vodo, kjer mu je svoj konec. Naše življenje je kratko, polno težav in bojov, a resno, silno resno. Zato je potreba, da je človeku jasen njegov zadnji namen, da ima določen pravec, katerega se oklene in po njem ravna.

Jasno, določno, v enem samem stavku navaja katekizem, kaj je namen človeku na zemlji, namreč: „Bog je ustvaril človeka, da Ga spozna in časti, Ga ljubi in Mu služi ter se tako izveliča“. Kako kratek je ta stavek, in vendar pove neskončno več nego vse modrovanje modernih modrijanov o namenu človekovem na zemlji. Ta kratki stavek pove: kdo je človekov početnik, čemu je človek ustvarjen in za koga je ustvarjen.

Bog je naš stvarnik. To ni težko razumeti. Le pogledjmo stvarstvo! Mar je vse to samo ob sebi nastalo? Mar se more n. pr. ura sama od sebe narediti, hiša sama od sebe sezidati? Nikakor ne! Naš razum pravi, da je treba za uro urarja, za hišo zidarja, a za stvarstvo je treba stvarnika. Vse je Bog ustvaril, tudi človek je božja stvar. „On je nas naredil, in ne mi sebe.“ (Ps. 99. 3.) „Tvoje roke so me naredile in vpodobile.“ (Ps. 118, 73.) Razum in vera

nam pričata, da je Bog naš stvarnik, naš početnik. Če je torej Bog naš stvarnik, je On naš Gospod, a mi ljudje Njegovi podložniki spoznavamo, kake pravice, pa tudi kako velike, kako svete dolžnosti imamo do Gospoda Boga. Podložnik mora svojega gospoda poznati, častiti ga in ljubiti, vse storiti, kar gospod želi. Če podložnik vse to stori, potem ima podložnik pravico tirjati, da ga gospod poplača za trud. — V prav takem razmerju je človek do Boga. Ako človek Bogu služi, Boga časti in Ga ljubi ter izpolnjuje Njegove zapovedi, potem ga Bog tudi poplača za zvestobo z večnim blaženstvom.

Bog je naš zadnji namen. Ko je Bog človeka ustvaril, imel je gotov namen, in ko ga ohranjuje, ima tudi gotov namen. In kateri je ta namen? Sveti Ignacij pravi: „Človek je ustvarjen v ta namen, da časti Gospoda Boga.“ Premisli natančneje pomen tega stavka. „Ta namen“ t. j. edino ta namen je človeku doseči. Če izpolnujemo to, izpolnujemo nalogo svojega življenja, če to storimo, je vse dobljeno. „Častiti Gospoda Boga“, ta je naš namen, katerega moramo doseči, naj nas stane, kar hoče. „Gospoda“ t. j. neomejenega gospoda, gospoda vseh stvari; „Boga“, t. j. neskončno resnico, največje dobro. — Boga častiti je naš namen. Ta namen je nekaj nujnega. Ko je Bog ustvaril brezumne in umne stvari, hoče, da bi bile brezumne stvari priče Njegove lepote in dobrote. Umne stvari pa, t. j. ljudje, hoče — da naj ga spoznavajo iz teh prič in hvalijo, dokler jim ne odkrije naravnost svoje brezmejne lepote v nebesih. Hoteti, da bi stvari (t. j. ljudje) spoznale in hvalile božjo dobroto, lepoto, to je hoteti slavo božjo. Bog je torej ustvaril človeka — radi svoje slave in slava

božja je zadnji človekov namen. Kako veličasten je ta namen! Nismo ustvarjeni, da bi služili svetu in njegovemu napuhu, da bi vstrezali svojim strastem, nego za kaj vzvišenejšega smo rojeni! Ustvarjeni smo za Boga! Od Njega smo in za Njega smo. Od Boga je izšla naša duša in k Bogu hrepeni. „Mojo dušo žeja po močnem, živem Bogu.“ (Ps. 41, 3.) In ne samo duša, nego celo telo hrepeni k Bogu. „Moje srce in moje meso se veseli v živem Bogu.“ (Ps. 83, 3.) In kako naj dosežemo svoj namen, kako se naj združimo z Bogom? S tem, da Ga spoznavamo in častimo, Ga ljubimo in Mu služimo: pravi katekizem.

Bog je naše plačilo. V gledanju brezmejne lepote, v uživanju vsepopolnega dobra, to je Boga, dosežemo tudi popolno srečo, popolno blaženstvo. Blaženstvo t. j. večno veselje v nebesih, je ono stanje, v katerem naše srce doseže popolno vtešenje. Sam Bog je torej slednjič naše plačilo! — Brezmejna to sreča! Po bojih zmaga; po zmagi venec, večno blaženstvo! Naj bo naše življenje še tako težavno, še tako viharo, po hudih zmagovalnih bojih vendar le prijadramo v mirno пристanišče brezkončnega blaženstva, v naročje dospemo svojemu Bogu. „Jaz sem . . . tvoje veliko plačilo.“ (I. knjiga Mozesova 15, 1.)

2. Naša duša.

„Bog je ustvaril nebo in zemljo in vse, kar je. Ustvaril je tudi človeka in ga postavil nad dela svojih rok.“ Kako velikansk je razloček med človekom in drugimi stvarmi. Človek je vzvišen nad vse druge stvari, on je krona vsemu stvarstvu. Vse, kar si v naravi moremo misliti vzvišenega, lepega in plemenitega, vse to se kar nič ne da primerjati z lepoto, in človekovim veličastvom ter dostojanstvom. Že po svojem telesu je človek najpopolnejše bitje med vsemi drugimi stvarmi na zemlji. Njegov zvrnani, pokončni stas, njegov obraz, ki gleda proti nebu, njegove oči, ki ogledujejo čudesa božje vsemogočnosti, njegove ustnice in jezik, s katerimi slavi in časti svojega Stvarnika, vse, vse priča njegovo dostojanstvo in imenitnost.

Toda dostojanstvo človekovo moramo ceniti še le po njegovi duši. Duša, ta z umom, spominjem, domišljijo in prosto voljo obdarjena duša, to duhovno, misleče, sodeče, to samo sebe se zavedajoče, samo delujoče, neumrljivo bitje — ta duša je sveti dih božji, podoba božja, presv. Trojstva odsvit je odsvit njegovega veličanstva in njegove lepote, odtis njegovih popolnosti.

Potem, ko je Bog ustvaril vesoljni svet, je rekel: „Naredimo človeka po svoji podobi in podobnosti. In Bog je človeka ustvaril po svoji podobi; po podobi božji ga je ustvaril.“ (I. Mojz. 1, 26.). Bog ni ustvaril človeka, kakor druge stvari, da bi bil rekel: Bodi človek, ali: Zemlja naj rodi človeka, — nego hotel je, da bodi duša človekova naravnost od Boga. Imenitnost in vzvišenost človekovo naznanja sv. Pismo s tem, da so se tri božje osebe pri stvarjenju človekovem nekako posvetovale med seboj: Naredimo človeka! — poroča o njih sv. pismo. Sklenile so to soglasno in s pristavkom: Po svoji podobi in podobnosti.

Človek je podoba Božja. In to je, kar je človeku v največo čast, v največe odlikovanje. Kaj večjega in boljšega Bog ni mogel ustvariti nego lastno svojo podobo. Kot njegova podoba smo vzvišeni nad vse stvari, nad vsa bitja na zemlji, da, mi smo krona vsemu stvarstvu. Potem ko je Bog ustvaril iz prsti telo, vdihnil mu je dušo in tej duši je vtisnil svojo podobo.

In v čem se razodeva podoba Božja v človekovi duši? Naša duša je duh, kakor je Bog zgolj duh. Mi duše ne vidimo s telesnimi očmi, in na kraju, kjer prebiva, je nedeljiva. To se pravi, da se duša javi po svojem delovanju na telo: cela je v očeh, cela v rokah, cela v srcu in v vseh posameznih delih našega telesa. Zato je naše telo takoj mrtvo, kakor hitro mu Bog odvzame duha. Tudi Bog je na vsacem kraju cel in nedeljen pričujoč. — Naša duša je neumrljiva. Kakor je Bog večni, tako tudi naša duša, potem ko začne bivati, biva večno. Le malo časa je duša s telesom združena in po smrti telesa se vrne k svojemu stvarniku, ki ji odloči ali večno srečo v nebesih, ali večno pogubljenje v peklu, kakor si je zaslužila za časa bivanja v telesu. Le samo male madeže si more še oprati po smrti v vicah. Ker je duša podoba Božja, ima dve poglavitni zmožnosti: um in prosto voljo.

Z razumom spoznava naša duša duhovne in telesne stvari, sklepa in sodi, s spominjem si pretekle reči postavlja v sedanost in si spoznane reči vnoveč predstavlja; nadalje ima človek prosto voljo, s katero hoče ali ne hoče kako stvar, dela dobro ali hudo. Vsled teh lastnosti je duša zmožna doseči modrosti, vednosti, čednosti, milosti, blaženosti in slave in vseh drugih naravnih in nadnaravnih darov, ki jih ji hoče dati Bog. Človek je podoben Bogu v tem, da je gospodar nad vidnimi stvarmi, kakor je Bog najviši gospodar vesoljnega stvarstva.

Naša duša je podoba Božja.

Kako vzvišena ta resnica! Naša duša je kraljica v beraški obleki grešne človeške narave, v revni koči našega telesa. — Tega nikar ne pozabimo! „Časti v sebi najsvetejšo podobo Božjo. Spoznaj se in čuj, da ne položi noben sovražnik roke na to podobo, da je nobeden ne onečasti in ne razruši.“ (Sv. Ambrozij.)

Ker jo naša duša podoba Božja, zato jo Gospod Bog posebno ljubi. Zato je že modri v starem zakonu vzkliknil: „O Gospod, ki ljubiš duše.“ (Knj. modrosti 11, 27.) In večna Modrost govori: „Moje veselje je bivati pri človeških otrocih.“ (Knjiga pregovorov 8, 31.) Čim bolj je kaka stvar drugi podobna, tem ljubša, tem všečnejša ji je; a „med vsem, kar je Bog ustvaril, ni mu nič sorodnejšega nego človeška duša.“ (Sv. Avguštin). Od tod plemenitost, vzvišenost in lepota naše duše! Od tod je ona zmožna spoznati veličastvo, velikost in popolnost Božjo, Boga ljubiti in od Njega ljubljena biti, ž Njim biti v najožjem prijateljstvu; da, ž njim združena biti. „O človek, tvoje mesto je v Božjem srcu.“ (Sv. Avguštin.) Ko je sv. Tomo Vilanovski premišljeval lepoto človeške duše, je vzkliknil: „Ko bi Vsemogočni toliko bil svetov ustvaril, kolikor je peska ob obrežju morja, vsa ta lepota skupaj vzeta ni v nobeni primeri z lepoto čiste duše.“

3. Vrednost naše duše.

Kakor je lepa naša duša, tako je pa tudi dragocena. Pred vsim imejmo vedno pred očmi to resnico: Naša duša je neumrljiva. „Bog je človeka ustvaril neumrljivega in ga naredil po svoji podobi.“ (Knjiga modrosti 2, 23.) „Ne bojte se onih, ki telo umore, duše pa ne morejo umoriti.“ (Sv. Ivan 12, 24.) Naša duša je torej neumrljiva, večna in zato več vredna nego vse druge stvari na svetu; da, več vredna nego ves svet. Kajti vse na svetu je minljivo, časno, delljivo, a naša duša je večna, zato je ena sama duša več vredna nego ves svet. Jezus sam je rekel: „Kaj pomaga človeku, ko bi si tudi ves svet pridobil, če pa na svoji duši škodo trpi.“

Kristijan, glej tvoja duša je toliko vredna kolikor kri in življenje Sina Božjega! Koliko je Jezus se trudil in trpel, da je odrešil neumrljive duše! Zato opominja sv. Peter vernike, rekoč: „Vedite, da niste s trohljivimi rečmi, z zlatom in srebrom rešeni, nego z drago krvjo Krista, kakor neomadežanega in nedolžnega Jagnjeta.“ (I. 1, 18, 19.) Sv. Pavel vpraša torej: „Ali ne veste, da niste svoji? Zakaj odkupljeni ste za

drago ceno.“ (I. Kor. 6, 19, 20.) Sv. Avguštin razlaga na drobneje to ceno, rekoč: „Vprašaj svojega Odrešenika, zakaj je On, Večni, prišel iz nebes; zakaj je bil rojen v hlevu; zakaj je bil izrejen v revščini; zakaj je delal v delalnici tesarjevi, zakaj je bil ljudem pokoren? Duša, vzdigni se, glej toliko si vredna! Štej vse ure, katere je 33 let preživel na zemlji, solze, katere so se mu utrinjale, korake, ki jih je storil zavoljo tebe, besede, katere je govoril. Vprašaj ga, zakaj je toliko trpel: smrtne težave, ječo, vezi, zasramovanje, tepenje; vprašaj ga, zakaj ima kralj vseh kraljev trnjevo krono na glavi! Pogledaj ga razpetega na sramotnem križu, kjer med dvema razbojnikoma slednjič svojo dušo izroči v roke nebeškemu Očetu, svojo glavo nagne in umrje! Kristijan, vse to ti jasno kliče: Duša, vzdigni se, glej, toliko si vredna! Zares, Kristov križ je tehtnica, ki naznanja vrednost človeške duše.

Čim višjo ceno ima kaka stvar, tem več vrednost ima. Zato pravi sv. Ivan Zlatousti: „Ko bi bil ti, ko je na križu visel Odrešenik — na gori Kalvariji in bi bil tam v posodo lovil kri, ki je vrela iz njegovih svetih ran, kako spoštljivo in varno bi bil hranil in čuval to ceno in zastavo svojega odrešenja. Glej, preljubi, ti nosiš v svojem umrljivem telesu, katero je slaba, tisočerm nevarnostim izpostavljena posoda, predragocen zaklad: svojo dušo. Ona je stala Jezusa Krista zadnjo kapljo krvi: ona je zato toliko vredna, kakor kri Krista-Boga, torej moraš tako ravnati ž njo, kakor bi čuval Kristovo kri.“ — Glej, človek, kolik zaklad imaš v sebi! Čuvaj ga in skrbi, da ga ne izgubiš! Po velikanskih mukah Jezusa Krista odrešena je tvoja duša zadobila neskončno vrednost in lepoto. Jezus Krist te je izvolil za otroka Božjega, za svojega brata, za dediča nebeškemu kraljestvu. Pomisli, tvoja duša je nevesta sv. Duha, tempel božji, v katerem hoče sama sv. Trojica prebivati. Hrana ji je beseda Gospodova, milost Gospodova. Nebeško blaženstvo je njena dedščina, v nebesih je njena domovina. Telo Gospodovo njena hrana, veličastvo Božje njen kras, Bog sam z vsim svojim brezmejnim blaženstvom je njen delež.

O duša, kako vzvišena in veličastna si torej ti! Kdo ti je v lepoti in plemenitosti enak? Kako brezmejna je tvoja vrednost!

4. Reši svojo dušo!

„Kaj bo namreč človeku pomagalo, če ves svet pridobi, svojo dušo pa pogubi.“ (Marka 8,

36.) Kako dragocena, kako vzvišena je naša duša. O, ne zanemari je! Če njo zapravimo, napravimo vse, ves svet in njegove nasladnosti nam ne morejo nadomestiti te škode. Če dušo izveličaš, storil si vse, in ves svet nima cene, da bi odkupil večno srečo naše duše.

Čemu je človek na svetu? Ali ne zato, da izveliča svojo dušo, svojo neumrljivo dušo. Da, izveličanje duše je najvažnejša točka mojega življenja. Nič ni potrebnejšega, nič važnejšega nego to!

Ob vsaki priliki je Jezus opominjal vernike, da skrbijo za svojo dušo. Kako krasnih prilik kakor o izgubljeni ovčici, ali o iskani desetici idr. je rabil ob tem!

Kako so dalje skrbeli svetniki Božji na vso moč za svojo dušo! „Ena duša, eden Bog, ena večnost“, je sveta Terezija vzdihovala, da bi svoje duše ne pozabila. Koliko so te svete osebe molile, se postile, bičale, koliko trpele, kako čudovito se zatajevale, samo da bi rešile to svojo dušo.

Sv. Alfonz Ligvorijski je svoje tovariše umirajoč prosil: „Otroci moji! rešite svojo dušo.“

Tudi jaz ti kličem, dragi prijatelj: Rešimo svoje duše. To je naša največja, naša najsvetejša dolžnost! Vstvarjeni smo zato, da Bogu posvetimo svoje moči, da mu služimo in tako izveličamo svojo dušo. Vse druge dolžnosti so podrejene tej prvi dolžnosti. Pri vsem drugem se gre za časno, minljivo, a pri duši velja večnost.

Za dušo moramo mi sami skrbeti, mi sami jo moramo rešiti. Pač nam pomaga pri tem prevažnem opraviilu sv. cerkev, pomaga nam angelj varuh, na strani nam stoji Mati Božja, ki se imenuje vrata nebeška, tudi Bog nam da toliko milosti, kolikor potrebujem za izveličanje duše. Vender pa je, in to se mora posebno poudarjati, vender je večno izveličanje odvisno le od človeka samega, od njegove proste volje. Človek ali hoče ali ne hoče sodelovati z Božjo milostjo. Od njega samega je vse odvisno, če sam noče izveličanja, je vse zastoj. „Bog te je ustvaril brez tebe, toda ne izveliča te brez tebe,“ pravi sv. Avgustin.

Torej je naše izveličanje odvisno glavno le od nas, mi sami bomo zato odgovorni pred sodnim stolom Božjim, nihče ne bo mogel tedaj odkupiti več naše duše. Sedaj, sedaj, dokler živim, je zlati čas, da rešim svojo dušo.

Zato, predragi prijatelji, mislimo na večnost, mislimo mnogokrat, prav mnogokrat na svojo neumrljivo dušo, mislimo na to vže sedaj v mla-

dosti. — Na to je mislila sv. Terezija prav pogostokrat. Vže v svoji mladosti je ta svetnica mnogokrat rekla: „Ali vekomaj srečna ali vekomaj nesrečna. Voli Terezija!“

Zato naj tudi nam vsem velja opominj sv. Efrema: „Bratje, ne zanemarjajmo svoje duše, ker nimamo ničesar, s čimur bi jo zamenjali!“ Storimo trden sklep, kakor ga je storil sv. Francisek Ksaverij: „V nebese hočem priti, v nebese moram priti, naj velja kar hoče!“

5. Stvari.

Da bomo jasneje spoznali svoj namen na zemlji, velike važnosti je vsim, da vemo: „Čemu so vse stvari na svetu?“

Bog sam nas uči, da je vse stvarstvo le radi človeka. Takoj na prvi strani sv. Pisma beremo besede, ki jih je Bog govoril prvima dvema človekoma: „Naraščajte in se množite, in polnita zemljo, in podvrzita si jo, in gospodujta nad ribami v morju in nad pticami pod nebom, in nad vsemi živalimi, ki se gibljejo po zemlji . . .“ (I. Mozesova knjiga 1, 28 . . .) Sv. Pavel piše: „Vse je vaše.“ (I. Kor. 3, 22.) In takoj nadaljuje: „Vse namreč je vaše, vi pa Kristovi.“ (I. Kor. 3, 22. 23.) Vse stvari na svetu so zaradi človeka, stvari naj bi mu pripomogle dospeti in doseči namen, za kateri je ustvarjen. Namen človekov pa je, da Boga spozna, Ga ljubi, Mu služi in da tako doseže večno izveličanje. V to svrhu naj bi pomagale vse stvari, vsaka na svoj način.

Stvari nas uče spoznavati Stvarnika. Celo stvarstvo priča, da je Bog, da je neko neskončno, vsemogočno bitje, ki je zadnji vzrok vsem stvarjem. Vsa narava je velika odprta knjiga, v kateri beremo, kako mogočen, kako dober je Bog. „Nebesa pripovedujejo Božjo slavo, in dela njegovih rok oznanjuje nebes.“ (Ps. 18, 2.) Toda ne le velikansko nebo z nebrojnimi zvezdami, ne le mogočne gore — nego vsaka živalica, vsaka mravlja, vsaka rastlina, vsaka celica v stvarstvu priča Božjo mogočnost in dobroto.

Iz stvari se tudi učimo ljubiti Boga. Čemu je vse stvari Bog vstvaril? Za koga cveto cvetlice na travniku? Za koga zori žito na polju? za koga je ustvarjena ptica pod nebom, žival na zemlji, riba v vodi? Ali ne človeku v živež in v razveseljevanje? Ali moreš dvomiti o ljubezni Božji do človeka? Vsaka najmanjša stvarica ti priča, kako očetovsko ljubi Bog človeka. On nam daje vsega, česar potrebujemo; dà, dà, on

on se tako rekoč poniža za našega slugo! Koliko vzroka, da ga ljubiš!

Stvari naj nas nadalje uče Bogu služiti. Vsaka stvar nam daje izgled, kako naj i mi služimo Bogu. „Vse tebi služi.“ (Ps. 118, 91). „Veter in morja sta mu pokorna.“ (Marka 4, 40.) In kako izvršujejo stvari voljo božjo? Izvršujejo jo z veseljem: „Zvezde dajejo svetlobo na svojih stražah in se vesele.“ (Baruh 3, 34.) Izvršujejo jo naglo: „Ki hodiš po perotih oblakov.“ (Ps. 103, 3.)

Izvršujejo jo vstrajno: „Po tvoji naredbi ostane dan.“ (Ps. 118, 91.) Vsak dan vshaja solnce in zahaja, vedno po isti poti, ki mu je odkazana od Večnega. A stvari bi, ko bi hotel Bog, izvrševale njega voljo celo proti svojim naravnim postavam. Ako bi hotel on, potem nima niti ogenj nikake gorkote, morje bi bilo trdno, da bi se lahko hodilo po njem; reke bi tekle navzgor proti izviru. — Moj Bog! Kako te slavi vse stvarstvo! In jaz človek, jaz kristijan bi moral biti duša, središče temu stvarstvu! In vender kolikrat sem Bogu odpovedal službo, kolikrat sem ravnal proti volji božji!

Stvari nam nudijo raznih prilik, da se učimo kreposti. So stvari, ki jih potrebujemo za hrano. Te nam torej nudijo priliko, da se vadimo v zmernosti, v zatajevanju in v hvaležnosti. So nadalje stvari, katerim se upira naša narava, kakor: „bolezen, revščina, neprijetnosti. Te nam dajejo priložnost, da se vadimo v potrpežljivosti, v ponižnosti in udanosti v voljo božjo. Druge stvari zopet nas uče drugih kreposti.

Kapelan Anton Merkun.

(Dalje pride.)

Sv. Alojzij.

(21. junija.)

Ko je bival sv. Alojzij v jezuitskem zavodu v Rimu in se pripravljaj na mašnikovo posvečenje, poslala je njegova mati k njemu može, da bi mu sporočili to-le: „Pridi k nam; med tvojim bratom Rudolfom in med knezom iz Mantove se je vnel prepir radi neke dedščine. Pomagaj ju spraviti!“

Sv. Alojzij je res prišel; komaj da sta ga zagledala razjarjena tekmeča, že sta bila spravljena. Podala sta si bila roke; mati je veselja jokala, ljudstvo pa je radostno klicalo: „Glejte Alojzija, angelja miru!“

L. P.

Sv. Ahacij.

(22. junija.)

Rimski cesarjev namestnik je nagovoril sv. škofa Ahacija: „Ti moraš ljubiti našega cesarja, ker moraš živeti kot Rimljan po rimski postavi.“ Ravnodušno mu je vrnil svetnik: „Kdo pa ljubi cesarja bolj nego mi kristijanje, komu je on tako pri srcu kakor nam, ki neprenehoma molimo zanj: da bi dolgo živel, pravično vladal in doživel mirnih časov.“

Odgovor — vreden sv. moža, vreden, da se ravna po njem vsak državljani-kristijan.

L. P.

Različne čednostne vaje na čast Materi Božji.

Sv. Francišek Asiški se je vedno s štiridesetdnevnim postom pripravljaj na praznik Marijinega vnebovzetja.

Sv. Elizabeta, portugalska kraljica, se je začela še preje postiti, namreč s praznikom sv. Ivana Krstitelja.

Sv. Bernardin Sienski se je od svojega šestega leta dalje postil vsako soboto, obiskal vsak dan podobo Matere Božje, ki je visela nad mestnimi vrati in je tu kleče na tlaku celo ob najhujšem zimskem času opravljal svojo molitev.

Sv. Gregorij papež pripoveduje o nekem pobožnem rokodelcu črevljarju. Ta črevljar je razdelil med reveže na čast Materi Božji vse, kar si je prislužil ob sabotah. Papež pristavlja, da je razodel Bog neki osebi, kako zelo všeč mu je bilo to.

Sv. Gerard, škof in mučenik, je vselej vsakemu uslišal prošnjo, če je prosil v Marijinem imenu.

Častiti Aleksander Aleški, učitelj na pariški fakulteti, ga ni le v tej stvari posnemal nego je storil še več. Kajti, ko ga je pozval neki frančiškan v Marijinem imenu, naj vstopi v frančiškanski red, storil je tudi to in s tem pokazal svojo ljubezen in spoštovanje do Matere Božje.

Ko je sv. Edmund v Parizu študiral bogoslovne vede, imel je v svoji učni sobi vedno pred seboj slonokoščeno soho Matere Božje, na katero se je oziral pri učenju. Ves svoj trud je daroval nebeški kraljici. Kot duhovnik je opravljal poleg svojih predpisanih molitev tudi Marijin officij.

Sv. Frančišek Saleški je za svojega učenja v Parizu v cerkvi sv. Štefana pred podobo Matere Božje storil obljubo vednega devišstva in sklenil, da bo vsak dan molil rožni venec. To je tudi izpolnjeval ves čas svojega življenja in to celo, ko je bil preobložen z nujnimi opravili.

Sv. Karol Boromejski si je izvolil Mater Božjo za svojo posebno zaščitnico. Molil je vsak dan njen oficij kleče in s posebno pobožnostjo. Vselej se je dan pred njenimi prazniki postil ob vodi in kruhu in vselej, kadar je zvonilo angeljevo česčenje, je pokleknil na tla, naj je bil, kjerkoli si bodi. Ukazal je tudi, da se napravi na vseh cerkvenih vratih Marijina podoba v znamenje: Kakor je Sin Božji po Mariji k nam prišel, tako moramo tudi mi po Mariji priti k Njemu.

Kapelan Anton Meckun.

Jernej Basar, slovenski govornik in pisatelj.

Hudo je, kadar suša tare zemeljske sadeže, da ne morejo kvišku. Tiste rosne kapljice, kar jih pade zjutraj nanje, povzije nagloma pekoče solnce. Studenci sahnejo. Ljudje in živina hrepene po dobrodejnem dežju, ki bi namočil zemlji razpokano lice.

Poleg polja, ki ga obdeluje kmetovalec, imamo še neko drugo polje, ki se ne orje s plugom in ne razkopava z motiko, to je slovstveno polje. To polje obdelujejo učenjaki, pisatelji s peresom. Njihovi sadovi so knjige. Tudi na slovstvenem polju je včasih suša. Ni pisatelj, ni knjig. Taka suša je trla slovensko slovstveno njivo pred dvesto leti. Od leta 1700. do l. 1707. ni bilo na dan nobene slovenske knjige. Po sedmih suhih letih je izšel naposled peti zvezek pridig Ivana Krstnika od Sv. Križa. Od l. 1707. pa do l. 1749. je bilo natisnjenih samo trinajst slovenskih knjig. Kakšen razloček med nekedaj in sedaj, ko nam samo družba sv. Mohorja daje vsako jesen po šest knjig in ko poleg tega izhaja na stotine slovenskih knjig, časnikov in drugih tiskovin na leto. Nekedaj so bile slovenske knjige zelo redke. S spoštovanjem so jih hranili prednamci v hiši na polici tam blizu svetih podob, ki so druga tik druge segale tja do kota, kjer je viselo sv. razpelo. Rod za rodom je prebiral te častite stare knjige in zajemal iz njih modrosti in tolažbe.

Eno takih starih knjig, ki se še tam pa tam nahaja v kaki slovenski hiši, je spisal Jernej Basar. Njegova knjiga ima najprej latinski in potem slovenski naslov, ki se glasi: *Conciones juxta libellum Exercitiorum S. P. Ignatii in singulas anni Dominicas digestae per P. Bartholomaeum Bassar Societatis Jesu Sacerdotem. „Pridige iz bukvic imenovanih exercitia s. očeta Ignacia složene Na usako Nedelo čez lejtü.“*¹⁾ To obširno knjigo — ona

šteje 516 strani v mali četrtini — je spisal Basar na ukaz svojih višjih, kakor sam pripoveduje v predgovoru, in jo posvetil doktorjema sv. pisma Frančišku Dreerju, višjemu diakonu in župniku v Tinjah — istemu je posvetil pozneje tudi Ozbalt Gutschmann svoje „Christianske Resnice“ — in Valentinu Cadelliju, generalnemu vikariju v Junski dolini in župniku v Guštanju. Prvi je bil načelnik bratovščini sv. Ignacija v Doberli vesi, drugi je bil isti bratovščini tajnik. Basarjeve pridige je natisnil Adam Friderik Reichhardt v Ljubljani l. 1734.

Kdo je bil Jernej Basar? Marnov Jezičnik XXII. nam pove, da je bil „redovnik tovarštva Jezusovega, pridigar v stolnici sv. Nikolaja, rojen Kranjec, živel tudi na Koroškem, sicer neznan.“

Rad bi Slovencem popolnoma odgrnil zaveso, ki pokriva življenje in delovanje neznanca o. Basarja; toda vir¹⁾, iz katerega sem povzel nastopne vrstice, se dotika samo poslednjih dvanajstih let Basarjevega življenja. Njegova mladost, šolanje, delovanje na Koroškem²⁾ in drugod ostane skrito i poslej.

O. Jernej Basar je bil rojen v Škofji Loki³⁾. V Ljubljano je prišel jeseni l. 1726. Tedanji voditelj jezuitskega samostana je predstavil dne 25. vinotoka rečenega leta novodošla slovenska pridigarja oo. Basarja in Kapusa ljubljanskemu knežskofu grofu Viljemu pl. Leslie, ki ju je milostno sprejel in jima podelil blagoslov. Naslednjo nedeljo, ki je bila dvajseta po binkošti, je o. Basar nastopil službo slovenskega pridigarja v samostanski cerkvi sv. Jakoba. Pridigal je ob 7. uri zjutraj. Hkrati je bil izpovednik gojenkam uršulinskega samostana. Na prižnici in v izpovednici je o. Basar neumorno deloval.

Redovniki tovarštva Jezusovega so že tedaj, kakor še dandanašnji, vtrjevali ljudstvo v veri in v čednosti s svetimi misijoni. V vrsti slovenskih misijonarjev jezuitov nahajamo o. Basarja. Po veliki noči l. 1728. je bil misijon v Smledniku. Poleg oo. Ceronija in Aparnika je vodil to sveto opravilo o. Basar. Dne 28. kimalca 1731 je šel s tovarišem o. Lichtenbergom misijonarit v Ortenek. Na misijonu meseca kimalca l. 1732. mu je bil sotrudnik o. Danijel Valvasor, meseca rožnika l. 1734. pa o. Maass.

Pri sv. Petru v Ljubljani so imeli sv. misijon, najbrže še predno je bil prišel o. Basar v Ljubljano. Šentpeterčani so se spominjali te milosti polne dobe vsako leto. O misijonski obletnici na sv. Lorenca dan l. 1730. in 1731. je šla procesija iz stolne cerkve k sv. Petru, kjer je govoril o. Basar obilno zbranemu ljudstvu. L. 1732. se je vršil misijonski izprevod iz stolnice v šentpetersko cerkev dne 27. malega srpana, t. j. osmo nedeljo po binkošti. Tudi tedaj je propovedoval o. Basar in dal ljudem papežev blagoslov.

¹⁾ Dnevnik nekdanjega jezuitskega samostana v Ljubljani, hranjen v ljubljanskem deželni muzeju.

²⁾ O Basarjevem delovanju na Koroškem bi se morda našla kaka beležka v letnih zapisnikih jezuitskega kolegija v Celovcu, shranjenih v ondodni licealni knjižnici.

³⁾ Med »Scriptores Provinciae Austriacae Societatis Jesu« se nahaja tudi Basar »Locopoli natus«, samo poslednja črka njegovega imena je napačno pisana. Namesto Basar stoji tam: Bassaj. Mitth. d. h. V. f. Kr. 1858 str. 37.

¹⁾ Tu in pri poznejših navedkih sem zamenjal bohoritico z gajico.

Vnetemu misijonarju je bila naša domovina pretesna. V družbi z nekaterimi tovariši je o. Basar dne 14. malega srpana 1728 hitel na Hrvaško, da tudi ondudaj osreči verno ljudstvo z misijonskimi milostmi.

L. 1728 in 1730. je imel o. Basar potne govore v domači samostanski cerkvi. O mnogih prilikah je bil slavnostni govornik. Pri oo. frančiškanih v Ljubljani je dne 15. svečana 1732 počastil na prižnici spominj prenašanja sv. Antona. Dober mesec pozneje je bil o. Basar na sv. Jožefa dan slavnostni pridigar pri bosih avguštincih, ko so praznovali svojega cerkvenega pomočnika. Na sv. Avgušтина dan istega leta je s slovenskim govorom proslavil tega velikega cerkvenega učitelja v avguštinski cerkvi pred špitalskim mostom. Dne 4. kimalca l. 1734. je govoril o sv. Rozaliji v njeni cerkvi na Gradu. Pri sv. Petru je pridigoval o. Basar l. 1737. na veliki petek ob eni popoldne. Dva dni pozneje na veliko nedeljo je bil isti govornik zopet na šentpeterski prižnici. Vsako leto so imeli namreč na veliko nedeljo popoldne izprevod iz stolnice k sv. Petru in o tej slovesni priliki je o. Basar pridigoval l. 1737. Razen na sv. Marka dan je hodila procesija k sv. Petru v prejšnjih stoletjih tudi križev teden. Križno sredo dne 29. velikega travna l. 1737 je bil sprevodni pridigar v šentpeterski cerkvi o. Basar.

Jezuviti so redno oskrbovali v ljubljanski stolnici cerkvene govore — slovenske in nemške. Leta 1738. je bil o. Basar slovenski stolni pridigar.

Za njegovega bivanja v Ljubljani se je tu jako slovesno praznoval spominj posvetničenja štirih svetnikov, izmed katerih sta bila dva slovanskega rodu. Oglejmo si te slavnosti, saj najdemo pri njih sodelujočega o. Basarja.

Papež Benedikt XIII. je l. 1726. uvrstil med svetnike sv. Alojzija in sv. Stanislava Kostko, dve krasni cvetki iz tovarštva Jezusovega. Popsod, kjer so bili naseljeni jezuviti, so se spominjali tega važnega dogodka s posebnimi svečanostmi, tako tudi v Ljubljani. Slovesnosti so trajale osem dni. Pričele so se v soboto dne 8. listopada 1727 s slovesnimi večernicami v šentjakovski cerkvi ob 3. popoldne. Po večernicah je bila nemška pridiga in potem pete litanije Matere božje pred izpostavljenim Najsvetejšim. Veliki oltar je bil ves razsvetljen. Pevci so prepevali pesmi na slavo novima posvetničencema. Naposled je bil blagoslov. Poglavitna slovesnost je bila drugi dan t. j. 23. nedeljo po binkostih. Vsi so željno pričakovali procesije, ki pojde iz stolnice k sv. Jakobu. Marsikdo je dvomil, ali izide napovedani slavnostni izprevod ali ne. V petek je deževalo, v soboto lilo neprenehoma. Kakšna škoda, če bo tako vreme še v nedeljo! Težki oblaki so viseli nad Ljubljano tudi v nedeljo zjutraj, toda dežja ni bilo. Vreme se je držalo toliko časa, da je procesija dospela v cerkev sv. Jakoba, potem šele se je vsul dež in med dežjem sneg.

Kakšna je bila procesija na čast sv. Alojziju in sv. Stanislavu? V prvih vrstah so šli ljubljanski rokodelski cehi s svojimi zastavami. Za rokodelci so korakali učenci nižjih šol, pred katerimi sta vihrali dve zastavi. Nato so se razvrstili dijaki višjih jezuitskih šol s svojimi bratovskimi banderi. Najprej je šla dijaška bratovščina stoječa pod varstvom Marijinega rojstva, za njo bratovščina Marije v nebo vzete in naposled

nemška bratovščina Marije brez madeža spočete. Pod zastavo te bratovščine niso bili zbrani samo dijaki, nego tudi mnogo drugih ljudij. Semkaj so pritisnili Ljubljanci, ker je sredi te bratovske skupine nosilo osem dijakov kip sv. Stanislava. Ob obeh straneh je spremljalo svetnikovo podobo v rdečih plaščih šest drugih dijakov, nosečih goreče plamenice. Za sv. Stanislavom so šli ljubljanski redovniki: kapucini, frančiškani, obuti avguštinci. Bosih avguštincev ni bilo, ker jih niso povabili o pravem času. Ko pa so bili povabljeni, že niso vtegnili dobiti privoljenja za vdeležbo od svojega provincijala, ki je bil tedaj zunaj Ljubljane. Za redovniki so nosili kip sv. Alojzija prav tako, kakor prej kip sv. Stanislava. Kakšna sta bila ta dva kipa? Višja nego je navadna človeška postava. Glavi in roke obeh svetnikov so bile iz voska. Voščen je bil tudi Jezusček, ki ga je sv. Stanislav držal v naročju. Svetnika sta bila oblečena v sutano, kakoršno nosijo oo. jezuviti. Vrh nje je imel sv. Alojzij krasen roket, sv. Stanislava pa je ogrinjal jezuitski plašč. Procesijo je vodil stolni prošt grof Maksimilijan Avguštin pl. Dietrichstein, katerega so spremljali mnogi duhovniki in kanoniki, gredoči za kipom sv. Alojzija. Za stolnim proštom je šlo plemstvo. Ker je bilo poprej slabo vreme in povodenj krog Ljubljane, ni moglo priti dosti plemenitnikov z dežele k procesiji. Ko je došel stolni prošt k velikemu oltarju v cerkvi sv. Jakoba in zapel zahvalno pesem, tedaj je na čast sv. Alojziju in Stanislavu zagrmelo dvanajst topov na ljubljanskem Gradu. Potem je opravil prošt slovesno sv. mašo, po katere prvem delu je proslavljajal diskalceatski pripor oba svetnika v nemškem jeziku, kakor ju je pred procesijo v stolni cerkvi jezuit o. Coppini v slovenskem.

V ponedeljek dne 10. listopada so nadaljevali znamenito svečanost. Slovesno sv. mašo je daroval v šentjakovski cerkvi kanonik baron Otto, pridigar je neki o. kapucin. V torek je pristopil kanonik Stenberg, slovensko propoved je imel frančiškanski vikarij. V sredo ob devetih je maševal generalni vikarij Schilling, nemški je pridigar klariški izpovednik Pesjak. V četrtek, dne 13. listopada je bil god sv. Stanislava, ki so ga praznovali jako slovesno. Prej ta dan so o popoldanskih večernicah stopili učenci nižjih latinskih šol (grammatistae) s prižganimi svečami v cerkev, da počaste svojega zavetnika sv. Stanislava. Goreče sveče v rokah držeč so bili drugi dan o njegovem godu pri slovesni sv. maši, ki jo je pel novomeški prošt in pičenjski škof Jurij Frančišek Ksav. de Marotti. Istega dne ob 7. uri zjutraj je slovenski propovedoval o. Basar o sv. Stanislavu. Tudi v petek in v soboto so še slavili nova posvetničenca. V petek je ob devetih maševal kanonik Skerpin, pridigar pa o. Födisch. V soboto je imel slovesno duhovno opravilo kanonik Wolbiz ob propovedi stolnega vikarija Mihaela Killer, poznejšega nakelskega župnika. Svečan je bil sklep te osemdnevne pobožnosti v nedeljo. Ob sedmih zjutraj je imel slovensko pridigo uršulinski izpovednik. Ob deveti uri je pel sv. mašo zatiški opat, pridigar pa zatiški pripor. Popoldne ob treh so bile večernice, ob četrtni na pet govor; potem litanije s petjem in naposled procesija. Generalni vikarij je nosil Najsvetejše. Pevci so peli: Pange lingua. Izprevod se je razvrstil prav tako, kakor o veliki noči pri vstajenju. Koder je šla procesija, razsvetljena so bila vsa okna. Po

procesiji so zapeli zahvalno pesem. Generalni vikarij je dal blagoslov z Najsvetejšim.

Tri leta pozneje so se jako slovesno poklonili Ljubljancem sv. Ivanu Nepomučanu, ki ga je bil papež Benedikt XIII. proglasil za svetnika v lateranski cerkvi v Rimu dne 19. sušca l. 1729. vpričo šestintridesetih kardinalov. Od leta do leta je rastlo čiščenje sv. Ivana Nep. zlasti pa, odkar ga je bil papež Inocencij XIII. l. 1721. prištel blažencem. Dne 16. velikega travna 1722 se je smela prvokrat brati maša na čast temu božjemu ugodniku. Po cerkvah, ob potih in mostovih so jeli postavljati podobe sv. Ivana Nep. V šentjakobski cerkvi v Ljubljani je dobil svoj oltar, ki ga je vstanovil pl. Raab. Njegova gospa je skrbela za svečavo pri tem novem oltarju. Oltar sv. Ivana Nep. so omislili tudi šentpeterčani svoji novi cerkvi. Mnogo dokazov ljubezni in spoštovanja je prejel sv. Ivan Nep. od naših prednikov, a najlepše so ga poslavlili jeseni l. 1730., ko so praznovali spominj njegovega posvetničenja. Slovesnost se je pričela v soboto dne 11. listopada. Na škofov ukaz so zvonili ob dveh popoldne četrt ure z vsemi zvonovi po vseh ljubljanskih cerkvah. Prav tako so se glasili zvonovi iz ljubljanskih zvonikov zvečer po Marijinem zvonjenju. Svečanost se je obhajala v stolni cerkvi in je trajala osem dni. Jako slovesen je bil sklep te svečanosti 25. nedeljo po binkoštih dne 19. listopada. Slovenski govor o sv. Ivanu Nep. je imel tedaj v stolnici o. Basar. Procesija na slavo novega posvetničenja je šla iz stolne cerkve do vodnjaka na Starem trgu. Zvečer je bila zahvalna pesem. Zvonilo je zopet po Ljubljani z vsemi zvonovi. Pri sv. Jakobu se je zgodila o tej priliki nesreča. Velikemu zvonu je izpal par stotov težki kembelj, razlomil se na dvoje ter prasn timerak, ki je zvonil, po klobuku; čudo, da ga ni ubil. Da je bilo ohranjeno življenje mlademu zvonarju, pripisovali so čudežnemu varstvu sv. Ivana Nep. Kembelj so poslali popraviti v Tržič. Dne 25. listopada je bil zopet na starem mestu v velikem zvonu. Sv. Ivana Nep. je proslavljal o. Basar v slovenskem jeziku na prižnici v stolni cerkvi sv. Nikolaja tudi še o vnebohodu dne 25. velikega travna l. 1732.

Sv. Frančišek Regijski je bil četrti božji ugodnik, čegar posvetničenje so praznovali o Basarjevi dobi v Ljubljani. Svetnikom je prištel tega blaženega člana tovarštva Jezusovega papež Klemen XII. Njegovo posvetničenje so slavili oo. jezuiti v svoji samostanski cerkvi. V nedeljo dne 17. listopada 1737 zjutraj je govoril o. Basar v stolnici o slavljenju. Na to je šla procesija iz stolne cerkve k sv. Jakobu v istem redu, kakor pred desetimi leti o slavnosti sv. Alojzija in sv. Stanislava. Kip sv. Frančiška Regijskega, ki je imel roket in štolo in v rokah križ, je nosilo šest duhovnikov v roketih s štolami in z bireti na glavah. Nosili so ga tikoma pred duhovščino in kanoniki. Izpredod je vodil ljubljanski knežskof grof Feliks pl. Schrotenbach. Na Gradu so grmeli topovi. Mnogo ljudstva in plemstva je šlo za procesijo, ki se je končala z zahvalno pesmijo. Nato je bila peta sv. maša, med katero je pridigal avguštinski pripor v nemškem jeziku. Tudi slovesnosti na čast

svetemu Frančišku Regijskemu so se nadaljevale osem dni.

Župnik Ir. Vrhovnik.

(Konac prihodnjič.)

I. Bratovske zadeve molitvenega apostolstva.

a) Glavni namen za mesec junij 1902:

Male dnevnice presv. Srcu Jezusovemu.

b) Posebni nameni:

21.) **Sv. Alojzij.** Slovenska mladina in čuvanje krstne nedolžnosti. Pogum v izkušnjavih zoper sv. čistost.

22.) **Sv. Ahacij.** Letošnji novomašniki. Vestno izpolnovanje stanovskih dolžnostij.

23.) **Sv. Eberhard.** Ugodno vreme in dobra letina za slovenskega kmeta. Posli in uslužbenci.

24.) **Sv. Ivan Krstitelj.** Slovenci v Aleksandriji. Delalci v rudokopih.

25.) **Sv. Viljem.** Povrnitev razkolnikov v sv. katoliško cerkev. Izpreobrnjenje trdovratnih grešnikov.

26.) **Sv. Ivan in sv. Pavel.** Slovenski misijonarji. Katoliški vladarji in katoliške države.

27.) **Sv. Hema.** Slovenke. Tretjeredniki in tretjerednice. Udje bratovščine za verne duše v vicah.

S.

M o l i t e v,

(ktero naj bi molili udje molitvenega apostolstva.)

Gospod Jezus Krist! V edinosti s tistim Božjim namenom, s katerim si Ti, sam Bog, Gospoda povečal nekda na zemlji s Svojim presv. Srcem in Ga še sedaj neprenehoma v najsvetejšem Zakramentu po vsem svetu do konca časov povečuješ, in da posnemam presveto Srce preblazene, vselej brezmadežne Device Marije, darujem Ti danes in vsak hip današnjega dneva vse svoje namene in misli, vsa svoja čutila in želje, vsa svoja dela in besede. (100 dnij odpustka enkrat na dan. Leon XIII. 1885.)

Zlasti Ti je darujem za duhovne vaje, kakor tudi za vse v tem mesecu in sosebno za današnji dan udom molitvenega apostolstva priporočene zadeve.

O sladko Srce mojega Jezusa, stori da Te vedno bolj ljubim! Amen. (Vsakikrat 300 dnij odpustka; enkrat v mesecu, če se moli vsak dan, popolen odpustek. Pij IX. 26. listop. 1876.)

Sladko srce Marijino, bodi moje rešenje! (300 dnij odpustka vsakikrat. Pij IX. 1852.)

O sveti Jožef, predpoda in varuh častilcev presv. Srca Jezusovega, prosi za nas! (100 dnij odpustka enkrat na dan. Leon XIII. 1892.)

Sveti nadangelj Mihael, sv. Ciril in Metod, sv. Bonifacij, bl. Peter Kanizij, prosite za nas! N.